

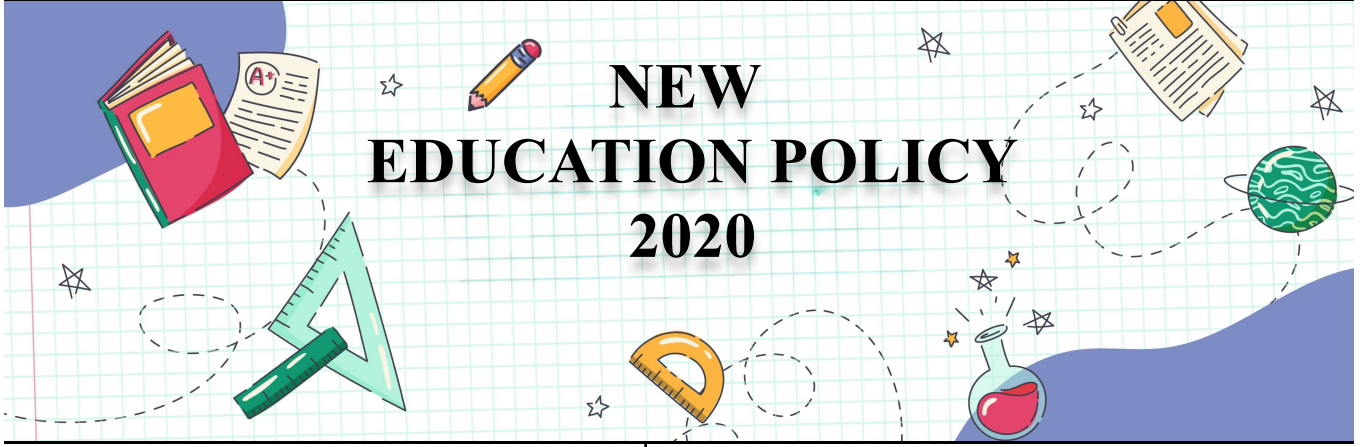
विद्यार्थी मित्र

विद्यार्थी मित्र
Vidyarthi Mitra®

Click here : <https://vidyarthimitra.org/>

रविवार २ जून २०२४

शिक्षण | नोकरी | करियर | मार्गदर्शन | प्रवेश परीक्षा | स्कॉलरशिप | स्पर्धा परीक्षा | शैक्षणिक लेख | परदेशीय शिक्षण

नवीन शैक्षणिक धोरणाचा आढावा:

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

नवीन शैक्षणिक धोरणाचा आढावा:

- योजनेचे नाव: नवीन शैक्षणिक धोरण 2021 (NEP)
- मंत्रालय: केंद्रीय मनुष्यबळ विकास मंत्री, भारत सरकार (शिक्षण मंत्री असे नामकरण)
- मनुष्यबळ विकास मंत्री: डॉ. रमेश पोखरियाल निशंक (सध्या श्री धर्मेंद्र प्रधान)
- द्वारे सुरू: केंद्र सरकार
- लाभार्थी: संपूर्ण भारतातील विद्यार्थी
- प्रमुख लाभ: भारताच्या शिक्षण क्षेत्रात नवीन सुधारणा आणि पायाभूत सुविधांची अंमलबजावणी
- लाँचची तारीख: २९ जुलै २०२०
- योजनेचे उद्दिष्ट: शिक्षण व्यवस्थेत सुधारणा करणे
- योजना अंतर्गत: केंद्र सरकार
- कव्हेरज: देशभर (अखिल भारतीय)
- पोस्ट श्रेणी: योजना/योजना
- अधिकृत वेबसाइट: www.mhrd.gov.in (सध्या www.education.gov.in)

नवीन शैक्षणिक धोरणाचे व्हिजन:

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

NEP सर्वासाठी उच्च-गुणवत्तेच्या शिक्षणाच्या तरतुदीद्वारे एक समान आणि ज्ञानी समाज निर्माण करून भारताच्या शैक्षणिक परिदृश्यात बदल घडवून आणण्याची कल्पना करते. विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीय अभिमान जागृत करणे, आवश्यक कौशल्य विकसित करणे आणि जबाबदार नागरिकत्व जोपासणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.

परिचय: नवीन शैक्षणिक धोरण (NEP)

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

नवीन शैक्षणिक धोरण (NEP) ही भारत सरकारने शिक्षण व्यवस्थेत फेरबदल करण्यासाठी आणलेली ऐतिहासिक सुधारणा आहे. २१ व्या शतकातील विकसित होत असलेल्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी विद्यमान फ्रेमवर्कचे रूपांतर करणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे. १९८६ च्या शेवटच्या प्रमुख धोरणात्मक सुधारणांसह, NEP ला बराच काळ प्रलंबित होता. २०२० मध्ये त्याची स्थापना भारतातील शिक्षणाच्या आधुनिकीकरणाच्या दिशेने एक महत्त्वपूर्ण पाऊल आहे. भारताच्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाने शालेय अभ्यासक्रम सुव्यवस्थित करून आणि एमफिल कार्यक्रम बंद करून भारताच्या शिक्षण प्रणालीमध्ये सुधारणा करण्याच्या उद्देशाने नवीन शैक्षणिक धोरण (NEP) मंजूर केले. सर्वांगीण वैयक्तिक विकासासाठी व्यावहारिक शिक्षण आणि कौशल्य विकासाला प्राधान्य देऊन विद्यार्थ्यांमध्ये सैद्धांतिक ज्ञान आणि सर्जनशील क्षमता या दोन्ही गोष्टींना प्रोत्साहन देण्यावर हे धोरण भर देते.

नवीन शैक्षणिक धोरण काय आहे?

-विद्यार्थीमित्र न्यूज....

भारताचे घोषणा शैक्षणिक धोरण (NEP), १९८६ मध्ये तयार करण्यात आले आणि १९९२ मध्ये शेवटचे सुधारित केले गेले, कालबाह्य धोरणांच्या मान्यतेला प्रवृत्त केले. उच्च शिक्षणाचे आधुनिकीकरण करण्यासाठी नवीन शैक्षणिक धोरण आखण्यात आले. २०२०, केंद्रीय मंत्रिमंडळाने नवीन शैक्षणिक धोरणाला लोकशाहीला दिली, भारताचे विश्व ज्ञान महासत्तेमध्ये परिवर्तन होईल. नवीन शैक्षणिक धोरणाला उत्तर म्हणून, शिक्षण मंत्रालयाचे नाव बदलण्याची प्रक्रिया पार पाडली. धोरणाची चौकट शाश्वत विकास २०२० साठी अजेंडाशी संरेखित करण्यासाठी संरचित केले आहे आणि प्रवेश, समानता, गुणवत्ता, परवडणारी क्षमता आणि नगरसेवक या तत्वावर आधारित आहे. खेळ, सर्जनशीलता आणि विज्ञान या वातावरणाचा समावेश असलेल्या प्रवेशाच्या सर्वसमावेशक विकासाला चालना देणे हे धोरणाचे उद्दिष्ट आहे. हे पारंपारिक प्रवाहाच्या संप्रेषणातून बाहेर पडण्याचा परिचय देते, प्रतिनिधींना पूर्वनिर्धारित प्रवाह संवाद साधत राहतात त्यांच्या स्वारस्य विषय निवडण्याची परवानगी.

नवीन शैक्षणिक धोरणाची उद्दिष्टे:

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

1. शिक्षणाचे सांख्यिकीकरण: भारतातील प्रत्येकाला बालपणापासून उच्च दर्जाचे शिक्षण देणे हे सुनिश्चित करणे हे प्राथमिक उद्दिष्ट एक आहे. राहणे आणि नावनोंदणीचे प्रमाण वाढवत नाही तर शिक्षणाच्या सर्व स्तरावर टिकून राहणे पूर्ण होण्याच्या दरात लक्ष केंद्रित करणे समाविष्ट आहे.
2. गुणवत्ता आणि समानता: प्रवेश आणि परिणाम असमानता कमी करून शिक्षणाची गुणवत्ता सुधारणे हे NEP चे उद्दिष्ट आहे. पायाभूत सुविधा, शिक्षक, शिक्षक, विकास आणि अधिक मजबूत आणि न्याय्य शिक्षण प्रणाली वितरीत करण्यासाठी शिक्षण शिकवण्याचा समावेश आहे.
3. हे ज्ञानाच्या विविध क्षेत्रांचा शोध आणि पारंपारिक शैक्षणिक विषय पालीकडे अनेक कौशल्ये विकसित करण्यास प्रोत्साहित करते.
4. भारतीय भाषा आणि संस्कृतीचा प्रचार: हे धोरण भारताच्या समृद्ध भाषिक आणि सांस्कृतिक वारशाचे जतन आणि संवर्धन करण्यासाठी देते. हे भाषा कौशल्याचा पाया निश्चित करण्यासाठी आधारभूत शालेय मातृभाषा किंवा स्थानिक शिक्षणाचे माध्यम म्हणून वापराचे समर्थन करते.
5. जागतिक एकात्मता: भारत सांस्कृतिक ओळख जपत असताना, NEP भारतीय शिक्षणाला मानक चालवण्याचा प्रयत्न. हे सामर्थ्य विविध दृष्टीकोन आणि अनुभव आपल्यासमोर उभे करणे, देवघेवाण कार्यक्रमांला प्रोत्साहन देते.6. प्रत्येक मुलाची अद्वितीय क्षमता आणि त्याचे पालन करा: धोरणाचा उद्देश प्रत्येक विद्यार्थ्यांची वैयक्तिक क्षमता आणि क्षमता ओळखणे आणि विकसित करणे, हे त्यांच्या सामर्थ्यासाठी सर्वोत्कृष्ट कार्यासाठी वैयक्तिकृत समर्थन आणि मार्गदर्शन सुनिश्चित करणे. सर्जनशीलता, समस्या सोडवण्याची कौशल्ये आणि तार्किक तर्क क्षमता.
7. लाभक्षेत्रात साक्षरता आणि संख्यात्मक कौशल्ये विकसित करा: विद्यार्थी नेव्हिगेट करण्यासाठी साक्षरता आणि संख्याशास्त्राचा

- मजबूत पाया प्रदान करणे हे आहे. विविध शैक्षणिक आणि वास्तविक-जगातील आव्हाने. ही समवेश कौशल्ये विकसित करण्यासाठी सर्व धोरण धोरण करते.
8. लवचिक गरजेसाठी पूर्ण शिक्षण घ्या: प्रत्येक शिक्षणाचा पर्याय निवडून हे शिकतो हे सर्व शिक्षण दर्जा निश्चितीदार म्हणून समान प्रवेश, विविध शिक्षण शैली, क्षमता आणि आवडी पूर्ण वैचिक शिक्षण धोरणांचे समर्थन करते.
9. मजबूत सार्वजनिक प्रणालीमध्ये बँकिंग करा: राजकीय सार्वजनिक शैक्षणिक पायाभूत सुविधा, संसाधने आणि शिक्षक प्रशिक्षणासाठी एक गुंतवणुकीला प्राधान्य देते प्रत्येकासाठी, सामाजिक-आर्थिक-आर्थिक विश्व पार्श्वची पर्वा न, उच्च-गुणवत्त शिक्षण अधिकार प्राप्त.
10. दर्जादार शिक्षण उच्च दर्जाचे शिक्षण हा प्रभावी ठरवा: दर्जादार धोरणात्मक आधारस्तंभ आहे, कठोर शैक्षणिक मानके, शिक्षक कर्मचारी आणि सक्षम कर्मचारी आणि शिक्षणाचा अर्थपूर्ण आणि परिणामकारक अनुभवाची खात्री करणे अध्यापन गुणांवर केंद्रीभूत आहे.
- 11 अति भारतीय संस्कृतीशी एक मजबूत संबंध निर्माण करणे: सांस्कृतिक वारश निर्माण करणे, हे धोरण स्वीकारणे, भारतीय संस्कृती आणि परंपरा अभिमान जागृत करण्याचा प्रयत्न, विविध सांस्कृतिक दृष्टीकोनांसाठी आपली ओळख, आदराची भावना निर्माण करणे.
12. संशोधन प्रयत्नांमध्ये उत्कृष्टतेला चालना द्या: ज्ञान वाढवणे आणि सामाजिक आव्हाने समोर शिक्षण आणि नवकल्पना त्यांना प्रोत्साहन देणे आवश्यक आहे. विद्यार्थी आणि शिक्षकांमध्ये, गंभीर विचार आणि समस्या सोडवण्याच्या संस्कृतीला प्रोत्साहन देते.
13. नेतृत्व वाढवणे आणि सक्षम करणे: या धोरणाद्विष्ट नैतिक, मनोभावे उद्दिष्ट म्हणून समाजासाठी सकारात्मक योगदान देणे. हे मूल्यामध्ये कौशल्य नागरे, तिक मूल्ये आणि क्षमता नैतिकता

विकसित करण्यावर भर देते.

14. शैक्षणिक धोरणासाठी पारदर्शक फ्रेमवर्क तयार करा: प्रभावी प्रशासकासाठी पारदर्शकता आणि उमेदवार आवश्यक आहे. शिक्षण धोरण स्पष्ट, पारदर्शक धोरणे आणि प्रक्रियांना प्रोत्साहन देते जे उत्तरदायित्व, भागधारकांचा सहभाग आणि सतत सुधारणांना प्रोत्साहन देते.
14. तंत्रज्ञानाचा प्रभावी वापर करण्यावर भर द्या: तंत्रज्ञानाचा वापर करून अध्यापन, शिक्षण आणि शैक्षणिक परिणाम वाढवू शकतात. प्रवेश, कार्यक्षमता आणि परिणामकारकता सुधारण्यासाठी हे धोरण वर्गातील सूचना, शिक्षक व्यावसायिक विकास आणि शैक्षणिक प्रशासनामध्ये तंत्रज्ञानाचे एकत्रीकरण करण्यास प्रोत्साहन देते.
15. विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीचे

- मूल्यमापन करण्यासाठी मजबूत यंत्रणा लागू करा: विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीवर लक्ष ठेवण्यासाठी आणि निर्देशात्मक निर्णयांची माहिती देण्यासाठी प्रभावी मूल्यमापन पद्धती आवश्यक आहेत. शैक्षणिक यश, कौशल्य विकास आणि सामाजिक-भावनात्मक वाढ यासह विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाच्या विविध पैलूंचे मोजमाप करणाऱ्या सर्वसमावेशक मूल्यांकन फ्रेमवर्कच्या विकासावर हे धोरण भर देते.
16. अनेक भाषांमधील सूचना सादर करा: बहुभाषिकता संज्ञानात्मक विकास, सांस्कृतिक समज आणि संवाद कौशल्यांना प्रोत्साहन देते. विद्यार्थ्यांमधील भाषिक विविधता आणि प्राविण्य यांना समर्थन देण्यासाठी हे धोरण प्रादेशिक भाषांसह अनेक भाषांमध्ये शिक्षण देण्याचे समर्थ.

नवीन शैक्षणिक धोरणाची आवश्यकता

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

2020 च्या नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाचे उद्दिष्ट भारताच्या शिक्षण व्यवस्थेतील उणीवा दूर करणे, रॉट मेमोरिझेशन आणि विविध शैक्षणिक दृष्टिकोन यासारख्या मुद्द्यांवर लक्ष केंद्रित करणे आहे. औपचारिक आणि अनौपचारिक शिक्षणातील अंतर कमी करणे, व्यावसायिक कौशल्यांवर भर देणे आणि पारंपारिक विषयांना प्राधान्य देणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे. या धोरणाने सर्जनशील विकासाला चालना देणारी आणि अभ्यासक्रमाल स्वारस्यांसह संरक्षित करून सर्वसमावेशक आणि कार्यक्षम शिक्षण प्रणालीची कल्पना केली आहे. पायाभूत सुविधांचा विकास: NEP च्या उद्दिष्टांचे समर्थन करण्यासाठी, शाळा, महाविद्यालये, ग्रंथालये, प्रयोगशाळा आणि डिजिटल संसाधनांसह शैक्षणिक पायाभूत सुविधा निर्माण आणि श्रेणीसुधारित करण्यासाठी महत्त्वपूर्ण गुंतवणूक आवश्यक आहे. शिक्षक प्रशिक्षण आणि विकास: कोणत्याही शिक्षण व्यवस्थेच्या यशामध्ये शिक्षकांची भूमिका महत्त्वाची असते. म्हणून, NEP शिक्षकांना दर्जेदार शिक्षण देण्यासाठी आवश्यक कौशल्ये आणि ज्ञानाने सुसज्ज करण्यासाठी आवश्यक कौशल्ये आणि ज्ञानाने सुसज्ज करण्यासाठी सर्वसमावेशक शिक्षक प्रशिक्षण कार्यक्रमांच्या गरजेवर भर देते. अभ्यासक्रम सुधारणा: अभ्यासक्रम अधिक सुसंगत, समकालीन आणि २१व्या शतकातील गरजांशी जुळवून घेण्यासाठी तो अद्ययावत आणि सुधारित करणे आवश्यक आहे. यामध्ये विद्यार्थ्यांना भविष्यातील आव्हानांसाठी तयार करण्यासाठी नवीन विषय, कौशल्ये आणि शिकवण्याच्या पद्धतींचा समावेश आहे. तंत्रज्ञान एकात्मता: आजच्या डिजिटल युगात, तंत्रज्ञान शिक्षणात परिवर्तनाची भूमिका बजावू शकते. NEP प्रवेश, प्रतिबद्धता आणि परिणामकारकता वाढविण्यासाठी शिक्षण आणि शिकण्याच्या प्रक्रियेत तंत्रज्ञानाच्या एकात्मतेसाठी समर्थन करते.

संपादकीय

अनावरण Epaper.VidyarthiMitra.org विद्यार्थ्यांना ज्ञानाद्वारे सक्षम बनवणे

आजच्या गतिमान जगात, जिथे माहितीचा ओव्हरलोड हे एक सामान्य आव्हान आहे, VidyaarthiMitra.org अभिमानाने त्याचे epaper सादर करते—विद्यार्थ्यांसाठी ज्ञान, मार्गदर्शन आणि सशक्तीकरणाचा दिवा. पुणे-आधारित शिक्षण सल्लागार म्हणून, आम्ही शैक्षणिक आणि व्यावसायिक प्रवासाला आकार देण्यासाठी अचूक, अद्ययावत माहितीचे महत्त्व समजतो. या मिशनसह, आम्ही एक वृत्तपत्र तयार केले आहे जे विद्यार्थी, पालक, शिक्षक आणि सर्व शैक्षणिक भागधारकांसाठी सर्वसमावेशक संसाधन म्हणून काम करते.

आमची दृष्टी आणि ध्येय: VidyaarthiMitra.org वर, आमची दृष्टी स्पष्ट आहे: शैक्षणिक प्रवेशाचे लोकशाहीकरण करा आणि प्रत्येक विद्यार्थ्याला त्यांच्या पूर्ण क्षमतेपर्यंत पोहोचण्यासाठी सक्षम करा. आमचा विश्वास आहे की शिक्षण ही प्रगतीची गुरुकिल्ली आहे, प्रत्येकजण त्यांच्या स्वप्नांचा आत्मविश्वासाने पाठपुरावा करू शकतो याची खात्री करतो. epaper.VidyarthiMitra.org द्वारे, आम्ही आकांक्षा आणि यश यांच्यातील अंतर कमी करतो, विद्यार्थ्यांना आवश्यक साधनांसह सुसज्ज करतो आणि आजच्या स्पर्धात्मक जगात यशासाठी पाठिंबा देतो.

आतापर्यंतचा प्रवास: VidyaarthiMitra.org हे उच्च आणि व्यावसायिक शिक्षणातील अनेक वर्षांच्या समर्पण आणि कौशल्याचे परिणाम आहे. शैक्षणिक सामग्रीसाठी शोध इंजिन म्हणून सुरुवात करून, आम्ही नक्कल परीक्षा, करिअर मूल्यांकन आणि प्रवेश मार्गदर्शन ऑफर करणाऱ्या सर्वसमावेशक प्लॅटफॉर्ममध्ये विकसित झालो आहोत - या सर्वांचा उद्देश विद्यार्थ्यांना ज्ञानाद्वारे सक्षम करणे हा आहे. आता, epaper.VidyarthiMitra.org सह, आम्ही ही वचनबद्धता पुढे नेत आहोत, आमच्या सर्वोत्कृष्ट सेवा आणि कौशल्ये सुलभ, माहितीपूर्ण आणि प्रेरणादायी स्वरूपात एकत्र आणत आहोत.

आम्हाला काय वेगळे करते: Epaper.VidyarthiMitra.org हे केवळ तिची विस्तृत माहितीच नाही तर ती प्रदान करते त्या अंतर्दृष्टीची खोली देखील वेगळे करते. शिक्षकांच्या संपादकीयांपासून प्रेरणादायी विद्यार्थ्यांच्या यशोगाथांपर्यंत, प्रत्येक विभाग बारकाईने तयार केला जातो. तुम्ही प्रवेश, शिष्यवृत्ती किंवा करिअरबाबत मार्गदर्शन घ्याल, हे सर्व तुम्हाला Epaper.VidyarthiMitra.org च्या पेजवर मिळेल.

आमच्या ऑफरची एक झलक: आमचे Epaper हे केवळ एक वृत्तपत्र नाही - ते ज्ञान आणि प्रेरणेचा खजिना आहे. येथे काही प्रमुख विभाग आणि ऑफरची एक झलक आहे जी तुम्ही शोधण्याची अपेक्षा करू शकता:

चालू घडामोडी: विद्यार्थ्यांशी संबंधित ताज्या बातम्या आणि घटनांबद्दल अद्ययावत रहा.

प्रवेश परीक्षा अद्यतने: आगामी परीक्षा, अर्जांची अंतिम मुदत याबद्दल माहिती मिळवा.

प्रवेश मार्गदर्शन: प्रवेश प्रक्रिया आणि मुलाखत धोरणांवरील लेखांमध्ये प्रवेश करा.

शिष्यवृत्तीच्या संधी: उपलब्ध शिष्यवृत्ती, पात्रता निकष आणि अंतिम मुदतीच्या सूची एक्सप्लोर करा.

अभ्यासक्रम स्पॉटलाइट: ट्रेडिंग अभ्यासक्रम, करिअरच्या शक्यता आणि कौशल्य विकास कार्यक्रम शोधा.

नोकऱ्या आणि करिअरच्या संधी: जॉब ओपनिंग्स, करिअर सल्ला आणि उद्योग अंतर्दृष्टी बद्दल अद्यतने प्राप्त करा.

विद्यार्थ्यांसाठी सरकारी योजना: सरकारी उपक्रम, शिष्यवृत्ती आणि शैक्षणिक धोरणांबद्दल जाणून घ्या.

विद्यार्थ्यांच्या यशोगाथा: ज्या विद्यार्थ्यांनी समर्पण आणि कठोर परिश्रम करून यश संपादन केले त्यांच्या कथांपासून प्रेरित व्हा.

शैक्षणिक संसाधने आणि पुनरावलोकने epaper.VidyarthiMitra.org वर आमच्या सशक्तीकरण आणि ज्ञानाच्या प्रवासात सामील व्हा. तुम्ही विद्यार्थी, पालक, शिक्षक किंवा शिक्षणप्रेमी असाल, आमच्या समुदायात तुमच्यासाठी एक स्थान आहे.

तुमच्या पाठिंब्याबद्दल धन्यवाद, आणि ज्ञान, वाढ आणि संधींनी भरलेले भविष्य येथे आहे.

प्रामाणिकपणे,

श्री.रवींद्र कामतम मुख्य संपादक

Epaper.VidyarthiMitra.org

नवीन शैक्षणिक धोरणातील महत्त्वाचे मुद्दे

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

- शालेय शिक्षण: NEP ने शालेय शिक्षणामध्ये अनेक सुधारणांचा समावेश केला आहे, ज्यात पायाभूत साक्षरता आणि संख्याशास्त्र, लवचिक अभ्यासक्रम, सुरुवातीच्या वर्षांपासून व्यावसायिक शिक्षण, आणि सक्षमतेवर आधारित मूल्यमापनाकडे वळणे समाविष्ट आहे- उच्च शिक्षण: धोरण सर्वांगीण कल्पना करते. लवचिक पदवीपूर्व कार्यक्रम, व्यावसायिक शिक्षणाचे एकत्रीकरण, संशोधन आणि नवकल्पना यांना प्रोत्साहन आणि महाविद्यालये आणि विद्यापीठांसाठी स्वायत्तता, उच्च शिक्षणासाठी बहु-अनुशासनात्मक दृष्टीकोन.

- शिक्षक शिक्षण: अध्यापनाची गुणवत्ता आणि परिणामकारकता सुधारण्यासाठी शिक्षक प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये सुधारणा केली जाईल. अद्ययावत शैक्षणिक तंत्रे आणि विषयाच्या ज्ञानाने शिक्षक अद्ययावत राहतील याची खात्री करण्यासाठी सतत व्यावसायिक विकासाला चालना दिली जाईल.

- भाषा धोरण: NEP बहुभाषिकतेच्या महत्त्वावर जोर देते आणि प्राथमिक शालेय शिक्षणात मातृभाषा किंवा स्थानिक भाषा वापरण्यास प्रोत्साहन देते. संकल्पना चांगल्या प्रकारे समजून घेण्यासाठी आणि टिकवून ठेवण्यासाठी हे महत्त्वपूर्ण मानले जाते.

प्रारंभिक शालेय शिक्षण:- नवीन शैक्षणिक धोरण औपचारिक शिक्षण १२ वर्षांपर्यंत वाढवते, अंगणवाडी/पूर्व-शालेय शिक्षणाच्या तीन वर्षांचे एकत्रीकरण करते.

- अर्ली चाइल्डहूड केअर अँड एज्युकेशन (ECCE) वर जोर देऊन ते 10+2 ची रचना 5+3+3+4 अभ्यासक्रम फ्रेमवर्कसह बदलते.

- प्री-स्कूल आणि अंगणवाडी मुलांसाठी नवीन अभ्यासक्रम अभ्यासक्रम: एक मजबूत शैक्षणिक पाया तयार करण्यासाठी मूलभूत साक्षरता आणि संख्या कौशल्यांवर लक्ष केंद्रित करा. **शिक्षणाचे माध्यम:-** NEP प्राथमिक शिक्षण भाषा म्हणून मातृभाषेचा वापर अधोरेखित करते परंतु अनिवार्य भाषा शिक्षण अनिवार्य करत नाही.

- इयत्ता 5 किंवा 8 पर्यंत स्थानिक भाषा वापरण्याची आणि त्यानंतर एक विषय म्हणून बदलण्याची शिफारस करते.

युनिफाइड हायर एज्युकेशन पर्यवेक्षण:- वैद्यकीय आणि कायदेशीर शिक्षण वगळता सर्व उच्च शिक्षण संस्थांसाठी एकल प्रशासकीय संस्था म्हणून भारतीय उच्च शिक्षण आयोग (HECI) ची स्थापना.

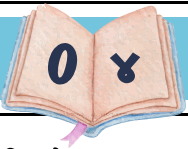
- सार्वजनिक आणि खाजगी दोन्ही उच्च शिक्षण संस्थांचे नियमन, मान्यता आणि शैक्षणिक मानके सेट करण्यासाठी HECI जबाबदार आहे.

प्रवाहविरहित शिक्षण प्रणाली:- एनईपी विज्ञान, कला आणि वाणिज्य प्रवाहांमधील पारंपारिक भेद दूर करते, बहुविद्याशाखीय दृष्टिकोनाला प्रोत्साहन देते.

- विद्यार्थी सहाय्या इयत्तेपासून सुरु होणाऱ्या व्यावसायिक प्रशिक्षणासह विविध विषयांमधील विविध विषयांमधून निवड करू शकतात.

लवचिक अंडर ग्रॅज्युएट प्रोग्राम:- पदवीपूर्व पदवीचा कालावधी तीन किंवा चार वर्षांचा असेल, प्रमाणपत्र बाहेर पडण्याच्या पर्यायांसह किंवा

डिप्लोमा

- पॉलिसी महाविद्यालयांना विशिष्ट क्षेत्रात एक वर्षाच्या अभ्यासानंतर प्रमाणपत्रे, डिप्लोमा किंवा बॅचलर पदवी प्रदान करण्यास सक्षम करते, ज्यामुळे गळतीचे प्रमाण कमी होते.

पायाभूत साक्षरता आणि संख्याशास्त्र (FLN):- राज्यांना 2025 पर्यंत प्राथमिक शालेय अभ्यासक्रमात FLN समाकलित करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत, ज्यात अनुभवात्मक शिक्षण आणि 21 व्या शतकातील कौशल्यांवर भर देण्यात आला आहे.

- पॉलिसीचे लक्ष्य 2035 पर्यंत पदवीधर नोंदणी प्रमाण 50% पर्यंत वाढवणे आणि एकाधिक निर्गमन पर्यायांद्वारे विद्यार्थी गळतीचे प्रमाण कमी करणे.

वर्धित मुक्त आणि दूरस्थ शिक्षण:- ऑनलाइन अभ्यासक्रम, डिजिटल भांडार आणि वर्धित विद्यार्थी सेवा यासारख्या उपायांचा समावेश करून, नियमित अभ्यासक्रमांच्या मानकापर्यंत दूरस्थ शिक्षण कार्यक्रमांना उन्नत करण्याचा प्रयत्न.

शिक्षणातील तांत्रिक नवोपक्रम:- शिक्षणात तंत्रज्ञानाचे एकीकरण, वर्ग प्रक्रिया वाढवणे, शिक्षक विकास आणि शिक्षण नियोजन सुलभ करण्यासाठी राष्ट्रीय शैक्षणिक तंत्रज्ञान मंच (NETF) ची स्थापना.

भारतीय शिक्षणाचे आंतरराष्ट्रीयीकरण:- फॅकल्टी एक्सचेंज प्रोग्रामद्वारे भारतीय आणि परदेशी संस्थांमधील जागतिक सहकार्याला प्रोत्साहन आणि भारतात कॅम्पस स्थापन करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठांना पाठिंबा.

शिक्षण एक गुंतवणूक म्हणून:- शिक्षणामध्ये जागरूकता आणि गुंतवणूक वाढवण्यासाठी केंद्र आणि राज्य सरकारांमधील सहकार्य, देशभरात शैक्षणिक पायाभूत सुविधा आणि सुलभता वाढविण्यासाठी GDP च्या 6% वाटप करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

शालेय स्तरावरील व्यावसायिक अभ्यासावर अधिक लक्ष केंद्रित करा:- प्रत्येक विद्यार्थ्याने कौशल्य विकास आणि मेटाकॉग्निटिव्ह क्षमतांना चालना देण्यासाठी किमान एक व्यावसायिक कला शिकणे आवश्यक आहे. 2035 पर्यंत, किमान 50% विद्यार्थ्यांना व्यावसायिक शिक्षणाची संधी मिळेल याची खात्री करण्याचे धोरण लक्ष्य आहे.

2025 पर्यंत संख्या आणि साक्षरता कौशल्ये सुनिश्चित करण्याचे मिशन:- लक्षित धोरणे आणि अभ्यासक्रमाद्वारे 2025 पर्यंत सार्वत्रिक मूलभूत साक्षरता आणि संख्यात्मकता लक्षित करणे.

10वी आणि 12वीच्या परीक्षांची पुनर्रचना केली:- स्मरणशक्तीवर लक्ष केंद्रित करण्याऐवजी मुख्य क्षमतांवर लक्ष केंद्रित करण्यासाठी, विद्यार्थी आणि पालकांवरील ताण कमी करण्यासाठी परीक्षा पुन्हा डिझाइन केल्या आहेत.

विद्यार्थ्यांसाठी प्रवाहांचे कठोर पथक्करण नाही:- विज्ञान, वाणिज्य आणि कला प्रवाहांमधील कठोर भेद काढून टाकणे, विषय निवडीमध्ये लवचिकता प्रदान करणे.

परीक्षा वारंवारता कमी:- वार्षिक परीक्षाऐवजी, विद्यार्थी केवळ इयत्ता 3, 5 आणि 8 मधील परीक्षांना बसतील, ज्यायोगे सक्षमतेवर आधारित शिक्षणाला चालना मिळेल.

शालेय विद्यार्थ्यांसाठी नियमित आरोग्य तपासणी:- विद्यार्थ्यांच्या शारीरिक आणि मानसिक आरोग्याला प्राधान्य देण्यासाठी नियमित आरोग्य तपासणी आणि जेवण योजनांची अंमलबजावणी.

प्रौढ शिक्षणासाठी शालेय संकुलांचा वापर:- शालेय संकुलांचा उपयोग प्रौढ शिक्षण अभ्यासक्रम आणि शाळेच्या वेळेनंतर सामुदायिक संलग्नता उपक्रमांसाठी केला जाईल.

नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार परीक्षेची रचना

- विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार परीक्षेची रचना

- विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

NEP परीक्षेच्या संरचनेत मूलभूत बदलासाठी समर्थन करते, रॉट मेमोरिझेशन आणि उच्च-स्टेक परीक्षांवरील पारंपारिक भरापासून दूर जात आहे. त्याऐवजी, हे सक्षमता-आधारित मूल्यांकनांना प्रोत्साहन देते जे विद्यार्थ्यांची समज, अनुप्रयोग आणि विश्लेषणात्मक कौशल्यांचे मूल्यांकन करण्यावर लक्ष केंद्रित करते.

विद्यार्थी आणि शिक्षकांना सतत फीडबॅक देणाऱ्या रचनात्मक

मूल्यांकनांवर अधिक भर देऊन, सतत

आणि सर्वसमावेशक मूल्यमापनास प्रोत्साहन दिले जाते. या दृष्टिकोनाचा उद्देश विद्यार्थ्यांमध्ये सखोल शिक्षण, गंभीर विचार आणि समस्या सोडवण्याच्या क्षमतांना प्रोत्साहन देणे आहे.

मूल्यमापन आयोजित करण्यासाठी, डेटाचे विश्लेषण करण्यासाठी आणि वैयक्तिक अभिप्राय प्रदान करण्यासाठी डिजिटल साधनांचा वापर करून नवीन परीक्षेच्या संरचनेत तंत्रज्ञान महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावेल. हे अधिक कार्यक्षम आणि प्रभावी मूल्यमापन प्रक्रिया सक्षम करेल आणि अधिक पारदर्शकता आणि निष्पक्षता देखील सुनिश्चित करेल.

सुधारित परीक्षा संरचना:

नवीन शैक्षणिक धोरण 5+3+3+4 रचनेचा अवलंब करते, शिक्षणाची टप्प्यांमध्ये विभागणी करते आणि सर्वांगीण शिक्षणाचे वातावरण निर्माण करते. इयत्ता 2री, 5वी आणि 8वी च्या शेवटी तीन माइलस्टोन मूल्यमापनांमध्ये संक्रमण करून मूल्यांकनाचा दबाव कमी करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

मातृभाषेचे महत्त्व:

हे धोरण एखाद्याच्या मातृभाषेवरून इयत्ता 5 पर्यंतच्या शिक्षणावर भर देते, शक्यतो ठराविक शाळांमध्ये इयत्ता 8 पर्यंत वाढवते. या उपक्रमाचा उद्देश विद्यार्थ्यांची समज, शिक्षकांशी संवाद आणि सांस्कृतिक संबंध सुधारणे, भाषा प्रवीणता वाढवणे आणि सांस्कृतिक अंतर भरून काढणे हा आहे.

आंतरविद्याशाखीय अभ्यासक्रम:

लवचिक अभ्यासक्रमाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आंतरविद्याशाखीय आणि बहुभाषिक शिक्षणाचे प्रोत्साहन, विविध कौशल्ये जोपासणे आणि अखंड ज्ञान संपादनास प्रोत्साहन देणे.

कोडिंग आणि प्रायोगिक शिक्षण:

6 व्या इयत्तेमध्ये एक महत्त्वपूर्ण अभ्यासक्रम घटक म्हणून कोडिंगचा परिचय, हँड-ऑन शिक्षण पद्धतींद्वारे व्यावहारिक आणि अनुभवात्मक समज यावर लक्ष केंद्रित करणे.

विद्यार्थ्यांच्या आरोग्यावर लक्ष केंद्रित करा:

न्याहारी समाविष्ट करण्यासाठी मध्यान्ह भोजन योजनेचा विस्तार आणि विद्यार्थ्यांचे आरोग्य आणि मानसिक आरोग्य सुधारण्यासाठी समुपदेशक आणि सामाजिक कार्यकर्त्यांचा समावेश.

बहुविद्याशाखीय बॅचलर डिग्री:

कौशल्य विकास सुलभ करण्यासाठी एकाधिक एक्झिट पॉइंट्स (प्रमाणपत्र, डिप्लोमा, बॅचलर) सह लवचिक 4-वर्षीय अंडरग्रेजुएट प्रोग्रामचा परिचय.

बंद करून एम.फिल. अभ्यासक्रम:

एम.फिल. भविष्यवादी आणि करिअर-केंद्रित शैक्षणिक कार्यक्रम सादर करण्यासाठी विद्यापीठे आणि महाविद्यालयांमध्ये अभ्यासक्रम.

उच्च शिक्षण आयोगाची स्थापना:

उच्च शिक्षणाचे नियमन आणि व्यवस्थापन करण्यासाठी भारताच्या उच्च शिक्षण आयोगाची स्थापना, नावनोंदणीचे प्रमाण आणि शैक्षणिक मानके वाढवण्यावर लक्ष केंद्रित करणे.

नियामक परिषद:

उच्च शिक्षण संस्थांवर देखरेख आणि आर्थिक मदत करण्यासाठी राष्ट्रीय उच्च शिक्षण नियामक परिषद आणि उच्च शिक्षण अनुदान परिषदेची स्थापना.

आंतरराष्ट्रीय सहयोग:

आंतरराष्ट्रीय सहकार्याला प्रोत्साहन देणे, परदेशी विद्यापीठांना भारतात कॅम्पस आणि शैक्षणिक केंद्रे स्थापन करण्यास परवानगी देणे, विद्यार्थ्यांच्या संपर्कात वाढ करणे.

शुल्क नियमन:

सर्व विद्यार्थ्यांना दर्जेदार शिक्षणाचा समान प्रवेश आणि चांगल्या शिक्षणाच्या संधी सुनिश्चित करण्यासाठी खाजगी आणि सार्वजनिक दोन्ही विद्यापीठांमध्ये नियमन केलेल्या शुल्काची अंमलबजावणी.

कॉलेज संलग्नता:

15 वर्षांच्या आत महाविद्यालयीन मान्यता रद्द करणे, उच्च दर्जाचे शिक्षण देण्यासाठी महाविद्यालयांना स्वायत्त दर्जा देणे.

जिल्हास्तरीय विद्यापीठे:

2030 पर्यंत प्रत्येक जिल्ह्यात किमान एक उच्च-गुणवत्तेची बहुविद्याशाखीय संस्था स्थापन करण्याचे उद्दिष्ट ठेवा, शिक्षणाच्या प्रवेशाचा विस्तार करा.

बहुविद्याशाखीय विद्यापीठे:

2040 पर्यंत भारतीय विद्यापीठांचे मोठ्या बहु-विद्याशाखीय संस्थांमध्ये रूपांतर, उच्च-तंत्रज्ञान वर्ग आणि सर्वांगीण शिक्षणासाठी विविध अभ्यासक्रमांनी सुसज्ज.

नवीन शैक्षणिक धोरणाबाबत आव्हाने:

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

उच्च नावनोंदणी लक्ष्य:

नवीन शैक्षणिक धोरणाचे उद्दिष्ट 2035 पर्यंत एकूण नोंदणी प्रमाण दुप्पट करण्याचे आहे, नवीन अभ्यासक्रम विकसित करणे आवश्यक आहे. तथापि, सर्वसमावेशक अभ्यासक्रम तयार करणे हे अनेक शिक्षकांसाठी एक महत्त्वाचे आव्हान आहे.

पात्र शिक्षकांची कमतरता:

सुधारित अभ्यासक्रमाला आवश्यक असलेल्या नवीन अध्यापनशास्त्रीय दृष्टिकोनाची अंमलबजावणी करण्यात पारंगत असलेल्या पात्र शिक्षकांची भारताला कमतरता आहे. सुधारित अभ्यासक्रमाची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी मोठ्या संख्येने कुशल शिक्षकांची नियुक्ती आणि प्रशिक्षण आवश्यक आहे.

आर्थिक संसाधनांचा अभाव:

नवीन शैक्षणिक धोरणाच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी पुरेसा निधी आणि संसाधने आवश्यक आहेत. तथापि, सर्व शैक्षणिक संस्थांना पॉलिसीच्या उपक्रमांची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक आर्थिक संसाधनांमध्ये प्रवेश नाही.

शिक्षकांमध्ये अनुकूल मानसिकतेचा अभाव:

अनेक शिक्षकांना पारंपारिक शिक्षण पद्धतींची सवय असते आणि त्यांना नवीन शैक्षणिक धोरणाने सुचविलेल्या नाविन्यपूर्ण पध्दतींशी जुळवून घेण्यासाठी संघर्ष करावा लागतो. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाला चालना देण्यासाठी अष्टपैलू कौशल्ये आणि विविध अध्यापन पद्धती आत्मसात करण्याची इच्छा असलेल्या शिक्षकांना नियुक्त करणे महत्त्वाचे आहे.

अंमलबजावणी: शिक्षण व्यवस्थेच्या सर्व स्तरांवर धोरणाची प्रभावी अंमलबजावणी सुनिश्चित करणे हे सर्वात मोठे आव्हान आहे. यासाठी सरकारी संस्था, शैक्षणिक संस्था, शिक्षक, पालक आणि इतर भागधारक यांच्याकडून समन्वयित प्रयत्नांची आवश्यकता आहे.

संसाधन वाटप: NEP च्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी पुरेसा निधी आणि संसाधनांचे वाटप आवश्यक आहे. सरकारने शैक्षणिक खर्चाला प्राधान्य दिले पाहिजे आणि धोरणाच्या महत्त्वाकांक्षी उद्दिष्टांना पाठिंबा देण्यासाठी पुरेसा निधी दिला जाईल याची खात्री करणे आवश्यक आहे.

भागधारक सहभाग: कोणत्याही शैक्षणिक सुधारणांच्या यशासाठी शिक्षक, प्रशासक, पालक आणि विद्यार्थ्यांसह भागधारकांना गुंतवणे महत्त्वाचे आहे. चिंता दूर करण्यासाठी, अभिप्राय गोळा करण्यासाठी आणि NEP साठी समर्थन मिळवण्यासाठी प्रभावी संवाद, सल्लामसलत आणि सहयोग आवश्यक आहे.

विषमता संबोधित करणे: दर्जेदार शिक्षणाच्या प्रवेशामध्ये सामाजिक-आर्थिक आणि प्रादेशिक असमानता हे भारतातील एक मोठे आव्हान आहे. NEP ने लक्षित हस्तक्षेप, सर्वसमावेशक धोरणे आणि समान संसाधन वितरणाद्वारे या विषमता दूर करणे आवश्यक आहे.

Vidyaarthi Mitra

VidyaarthiMitra.org
सर्वसमावेशक शैक्षणिक सेवा

विस्तृत डेटाबेस: VidyaarthiMitra.org महाराष्ट्र, भारत आणि परदेशातील शीर्ष विद्यापीठे, महाविद्यालये आणि अभ्यासक्रमांचा एक व्यापक डेटाबेस देते.

तपशीलवार अंतर्दृष्टी: सुप्रसिद्ध निर्णय घेणे सुलभ करण्यासाठी प्रत्येक संस्थेबद्दल तपशीलवार माहिती प्रदान करते.

सुव्यवस्थित प्रवेश प्रक्रिया: स्पष्टता आणि संस्थेसाठी चरण-दर-चरण मार्गदर्शन आणि सर्वसमावेशक सरकारी दस्तऐवज चेकलिस्ट ऑफर करते.

अद्ययावत माहिती: वापरकर्त्यांना मॉक टेस्ट आणि तपशीलवार अभ्यासक्रमांसह प्रवेश परीक्षांच्या नवीनतम अद्यतनांसह माहिती ठेवते.

अभ्यास साहित्य: परीक्षेची तयारी वाढविण्यासाठी मॉक चाचण्या, सोडवलेले पेपर आणि सर्वसमावेशक अभ्यास सामग्री यासह अभ्यास साहित्याचा समृद्ध भांडार प्रदान करते.

कटऑफ ट्रेड आणि फी स्ट्रक्चर्स: स्ट्रॅटेजिक कॉलेज निवड आणि आर्थिक तयारीसाठी कटऑफ ट्रेड आणि फी स्ट्रक्चर्समध्ये अंतर्दृष्टी ऑफर करते.

वैयक्तिक करिअर मार्गदर्शन: करिअर मूल्यांकन चाचण्या आणि प्रवेश सहाय्य द्वारे अनुरूप समर्थन प्रदान करते.

परदेशातील सेवांचा अभ्यास करा: आंतरराष्ट्रीय शिक्षणामध्ये अखंड संक्रमणे सुलभ करते.

शैक्षणिक न्यूज पोर्टल: सशक्त शैक्षणिक न्यूज पोर्टल आणि ई-पेपरद्वारे चालू घडामोडी, प्रवेश परीक्षा अद्यतने, प्रवेश आणि शिष्यवृत्तीच्या संधींचा समावेश आहे.

सर्वसमावेशक सेवा: VidyaarthiMitra.org ही एक परिवर्तनशील शैक्षणिक परिसंस्था आहे जी शिकणाऱ्यांना सक्षम बनवण्यासाठी आणि भविष्याला आकार देण्यासाठी समर्पित आहे, वापरकर्त्यांना शैक्षणिक उत्कृष्टता आणि यशाच्या दिशेने प्रवास सुरू करण्यासाठी आमंत्रित करते.

अधिक माहितीसाठी VidyaarthiMitra.org ला भेट द्या.

महत्त्वाच्या लिंक्स

1. <https://www.education.gov.in/nep/about-nep>
2. <https://www.muugadmission.samarth.edu.in>
3. <https://www.ugc.gov.in/>
4. <https://dhepune.gov.in/>

क्लस्टर युनिव्हर्सिटी: उच्च शिक्षणासाठी एक परिवर्तनीय दृष्टीकोन

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

क्लस्टर युनिव्हर्सिटी म्हणजे काय?

क्लस्टर युनिव्हर्सिटी हा एक नवीन उपक्रम आहे जो विद्यार्थ्यांच्या अनुशासनाची पर्वा न करता विविध क्षेत्रांमध्ये एक्सप्लोर करण्यास आणि शिकण्यास उत्सुक असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी डिझाइन केलेला आहे. या संकल्पनेचा उद्देश उच्च शिक्षण संस्थांची (HEIs) सद्यस्थिती वाढवून विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणात अधिक मूल्य वाढवणे आहे.

1. HEIs ची सध्याची स्थिती एकल-प्रवाह शिक्षण: सध्या, बहुतेक शैक्षणिक संस्था एकल-प्रवाह संरचनेचे पालन करतात. एखाद्या विशिष्ट विषयात प्रमुख असलेले विद्यार्थी त्यांच्या शिकण्याच्या संधी मर्यादित ठेवून केवळ संबंधित विषयांचा अभ्यास करू शकतात.

प्रतिबंधित शिक्षण: ही प्रणाली विद्यार्थ्यांची त्यांची विचारसरणी आणि शिकण्याची क्षमता विस्तृत करण्याच्या क्षमतेवर प्रतिबंध करते. विद्यार्थ्यांना त्यांचे ज्ञान वाढवण्यासाठी आणि आउट-ऑफ-द-बॉक्स विचारसरणीला प्रोत्साहन देण्यासाठी त्यांच्या प्रमुख पत्तीकडे शिकण्याची इच्छा असते, जे शिक्षणाचे सार आहे.

2. भविष्यासाठी तयार कॅम्पससाठी क्लस्टर युनिव्हर्सिटी बहु-विद्याशाखीय दृष्टीकोन: क्लस्टर युनिव्हर्सिटीचे उद्दिष्ट एकल-प्रवाह शिकवण्याच्या दृष्टीकोनाला दूर करण्याचे आहे. 2030 पर्यंत, HEI, व्यावसायिक पदवी संस्थांसह, बहु-अनुशासनात्मक HEI क्लस्टर किंवा "नॉलेज हब" मध्ये बदलले जातील.

विद्यार्थ्यांची लवचिकता: क्लस्टर युनिव्हर्सिटी 3,000 किंवा त्याहून अधिक विद्यार्थ्यांना सामावून घेईल, त्यांना त्यांना स्वारस्य असलेले विषय आणि अभ्यासक्रम निवडण्याची परवानगी देईल.

विविध संस्था: विद्यापीठात विविध प्रकारच्या संस्थांचा समावेश असेल, जसे की:

- अध्यापन-केंद्रित विद्यापीठे
- संशोधन-केंद्रित विद्यापीठे
- स्वायत्त पदवी महाविद्यालये

इनोव्हेशनची आवड: ही रचना विद्यार्थ्यांना तणावाशिवाय त्यांच्या आवडीचा शोध घेण्यास सक्षम करेल. क्लस्टर विद्यापीठांचे प्रमुख फायदे

1. वर्धित विद्यार्थी-शिक्षक सहकार्य उत्तम परस्परसंवाद: HEI चे मोठ्या युनिट्समध्ये विलीनीकरण केल्याने विद्यार्थी-शिक्षक सहकार्यासाठी अधिक संधी निर्माण होतील, ज्यामुळे विशिष्ट अभ्यासक्रमांमध्ये खरोखर स्वारस्य असलेले विद्यार्थी एकत्र आल्याने शैक्षणिक परिणाम सुधारतात.

2. नेतृत्वगुणांचा विकास आत्मविश्वास आणि कौशल्ये: विद्यार्थी त्यांच्या निवडलेल्या विषयांचा पाठपुरावा करून आत्मविश्वास वाढवतील, त्यांना विद्यमान कौशल्ये पॉलिश करण्यास आणि नवीन विकसित करण्यास अनुमती देईल. या प्रक्रियेमुळे साहजिकच नेतृत्वगुण विकसित होतील.

3. प्रवेगक संस्थात्मक नेटवर्किंग नेटवर्किंगच्या संधी: क्लस्टर युनिव्हर्सिटीचे बहुविद्याशाखीय स्वरूप संस्थात्मक नेटवर्किंग वाढवेल, सहकार्यासाठी व्यापक संधी प्रदान करेल.

4. संसाधनांचा कार्यक्षम वापर वाढलेले परिणाम: 3,000 विद्यार्थी एकाच घटकाखाली शिकत असल्याने, तुलनेने कमी संसाधनांसह परिणाम सुधारतील

5. वर्धित करिअर आणि प्लेसमेंटच्या संधी उत्कट शिक्षण: विद्यार्थी त्यांच्या अभ्यासात अधिक उत्कटतेने व्यस्त राहिल्याने, उच्च-स्तरीय प्लेसमेंट मिळवण्याच्या त्यांच्या शक्यता वाढतील.

निष्कर्ष
क्लस्टर युनिव्हर्सिटी संकल्पनेकडे विद्यार्थ्यांचे सामर्थ्य वाढविण्यासाठी आणि त्यांना मौल्यवान करिअरसह सक्षम करण्यासाठी एक परिवर्तनवादी दृष्टीकोन म्हणून पाहिले जाते. विद्यार्थ्यांना त्यांची सर्वोच्च क्षमता साध्य करण्यात मदत करण्यासाठी हे एक-आकार-फिट-सर्व शैक्षणिक फ्रेमवर्क देते. हे संक्रमण सुलभ करण्यासाठी, संस्था मास्टरसॉफ्टने प्रदान केलेले ई-लर्निंग सॉफ्टवेअर लागू करू शकतात, जे NEP 2020 धोरणाशी संरेखित होते. हे सॉफ्टवेअर विद्यार्थ्यांना सक्षम करते: वर्धित शिक्षणासाठी विस्तृत ई-सामग्रीमध्ये प्रवेश करा शंका दूर करण्यासाठी प्राध्यापकांशी सहयोग करा आणि संवाद साधा त्यांच्या गतीने शिका राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 बदल अधिक माहितीसाठी, तुम्ही मास्टरसॉफ्टच्या मागील ब्लॉगपैकी एकाचा संदर्भ घेऊ शकता.

महाराष्ट्रात क्लस्टर विद्यापीठे स्थापन करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

परिचय

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (NEP) 2020 उच्च शिक्षणातील विद्यमान संलग्नता प्रणालीमध्ये फेरबदल करण्याच्या आणि नवोपक्रम, बहुविद्याशाखीय शिक्षण आणि लवचिकतेला प्रोत्साहन देण्यावर भर देते. नाविन्यपूर्ण प्रशासन संरचनांचे संभाव्य फायदे ओळखून, महाराष्ट्र क्लस्टर विद्यापीठे स्थापन करण्यासाठी पावले उचलत आहे. या विद्यापीठांचे उद्दिष्ट NEP 2020 च्या उद्दिष्टांशी संरेखित करून, एकाच प्रशासकीय आणि शैक्षणिक छत्राखाली उच्च-कार्यक्षम महाविद्यालयांची संसाधने आणि सामर्थ्य एकत्रित करणे आहे. सध्या, महाराष्ट्रात तीन कार्यरत क्लस्टर विद्यापीठे आहेत, जी शैक्षणिक सुधारणा आणि दर्जेदार शिक्षणाची बांधिलकी दर्शवते.

क्लस्टर विद्यापीठासाठी तर्क:

क्लस्टर युनिव्हर्सिटी शैक्षणिक, प्रशासन आणि प्रशासनासाठी एक परिवर्तनवादी दृष्टीकोन देतात, ज्यामुळे संलग्न विद्यापीठांवरचा भार कमी होतो. ते नवकल्पना, आंतरविद्याशाखीय अभ्यास आणि विकसित होणाऱ्या शैक्षणिक लँडस्केपसाठी जलद अनुकूलनाला प्रोत्साहन देतात. सहकार्य आणि विस्तार वाढवून, या संस्था शैक्षणिक उत्कृष्टतेसाठी अनुकूल वातावरण तयार करतात.

निर्मितीसाठी आवश्यकता:

क्लस्टर विद्यापीठ स्थापन करण्यासाठी:

एकाच व्यवस्थापनाखाली किमान 2 आणि कमाल 5 महाविद्यालये सहभागी करा. लीड कॉलेजमध्ये 20 वर्षांचा ट्रॅक रेकॉर्ड आणि 2000 विद्यार्थ्यांची नोंदणी असणे आवश्यक आहे; सर्व महाविद्यालयांची एकत्रित नोंदणी 4000 विद्यार्थी असणे आवश्यक आहे.

25 किमी त्रिज्येतील सहभागी महाविद्यालयांची भौतिक निकटता सुनिश्चित करा. सरकारी मार्गदर्शक तत्वांनुसार जमीन आणि बांधकाम निकष पूर्ण करा.

NAAC स्कोअर, संशोधन केंद्रे आणि संशोधन क्षमतेसह शैक्षणिक मानकांचे समर्थन करा.

डिजिटल इन्फ्रास्ट्रक्चरची देखभाल करा, स्थानिक भाषांमध्ये अभ्यासक्रम ऑफर करा, उद्योग सहकार्याला प्रोत्साहन द्या आणि प्रदान करा

डिजिटल इन्फ्रास्ट्रक्चरची देखभाल करा, स्थानिक भाषांमध्ये अभ्यासक्रम ऑफर करा, उद्योग सहयोग वाढवा आणि पीएच.डी. कार्यक्रम आणि आयटी/स्टार्ट-अप केंद्रे. मजबूत प्रशासन संरचना आणि आरक्षण धोरणे सुनिश्चित करून UGC आणि राज्य सरकारच्या मार्गदर्शक तत्वांचे पालन करा.

निर्मिती प्रक्रिया:

निर्मिती प्रक्रियेमध्ये हे समाविष्ट आहे:

क्लस्टर विद्यापीठ दर्जासाठी अर्ज करण्यासाठी व्यवस्थापनांना आमंत्रित करणे.

प्रस्तावित योजनांची रूपरेषा देणारा तपशीलवार प्रकल्प अहवाल (DPR) सादर करणे.

सरकारने नियुक्त केलेल्या समितीद्वारे डीपीआरची छाननी. कॅबिनेट आणि माननीय राज्यपाल यांची शिफारस आणि मान्यता.

क्लस्टर विद्यापीठाचे विघटन:

विघटन झाल्यास:

पालक संस्था पुरेशी सूचना आणि कारणांसह विसर्जित होऊ शकते.

कायदेशीर किंवा प्रशासकीय उल्लंघनासाठी सरकार विसर्जित करू शकते.

दायित्वांचे मूल्यांकन आणि पालक संस्थांकडून वसूली.

शेवटच्या बॅच पूर्ण झाल्यानंतर विघटन.

राज्य सरकारच्या परवानगीने विसर्जनांतर पालक विद्यापीठाशी संलग्नता.

राज्य सरकारने क्लस्टर विद्यापीठांसाठी मार्गदर्शक तत्त्वे मंजूर केली

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

महाराष्ट्रातील शैक्षणिक संस्थांद्वारे क्लस्टर विद्यापीठे स्थापन करण्याच्या मार्गदर्शक तत्वांना राज्य मंत्रिमंडळाने मान्यता दिली आहे. या निर्णयाला पुणे आणि राज्यातील इतर भागातील विविध शैक्षणिक संस्थांकडून सकारात्मक प्रतिसाद मिळाला आहे. राज्य उच्च शिक्षण विभागाच्या एका अधिकाऱ्याने सांगितले की, क्लस्टर विद्यापीठांना प्रोत्साहन देण्याचे उद्दिष्ट राज्य विद्यापीठांवरील भार कमी करणे आणि विद्यार्थ्यांना वाढीव संधी देण्यासाठी शैक्षणिक संस्थांचे मजबूत नेटवर्क स्थापित करणे आहे. राष्ट्रीय उच्च शिक्षण अभियानाने शैक्षणिक संस्थांचे क्लस्टर विद्यापीठांमध्ये रूपांतर करण्यास प्रोत्साहन दिले आहे. सध्या राज्यात तीन क्लस्टर विद्यापीठे आहेत: डॉ. होमी भाभा राज्य विद्यापीठ, मुंबई; हैदराबाद (सिंध) राष्ट्रीय महाविद्यालयीन विद्यापीठ, मुंबई; आणि कर्मवीर भाऊराव पाटील, सातारा. राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री चंद्रकांत पाटील यांनी क्लस्टर विद्यापीठ बनू इच्छिणाऱ्या प्रीमियर कॉलेजसाठी पात्रता निकषांची रूपरेषा सांगितली. कॉलेजला किमान पाच वर्षांसाठी स्वायत्त दर्जा, किंवा राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि मान्यता परिषद (NAAC) किंवा समतुल्य राष्ट्रीय मान्यता मंडळ (NBA) स्कोअर कडून किमान 3.25 संचयी ग्रेड पॉइंट सरासरी (CGPA) रेटिंग असणे आवश्यक आहे. याव्यतिरिक्त, एकूण अभ्यासक्रमांपैकी 50 टक्के NBA द्वारे मान्यताप्राप्त असणे आवश्यक आहे. विद्यापीठाचे कामकाज सुरळीत चालावे यासाठी कुलगुरू आणि कुलसचिवांसह सात महत्त्वाची पदे स्थापन केली जातील. राज्य सरकार पहिल्या पाच वर्षांसाठी विद्यापीठाला एक कोटी रुपये देणार आहे.

क्लस्टर विद्यापीठांना प्रोत्साहन देण्याचा उद्देश राज्य विद्यापीठांवरील भार कमी करणे आणि विद्यार्थ्यांना वाढीव संधी उपलब्ध करून देण्यासाठी शैक्षणिक संस्थांचे मजबूत नेटवर्क तयार करणे हा आहे, असे राज्य उच्च शिक्षण विभागातील एका अधिकाऱ्याने सांगितले. महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल या गटातील विद्यापीठांच्या कुलगुरूंची कुलगुरू म्हणून नियुक्ती करतील. ही विद्यापीठे सार्वजनिक विद्यापीठे म्हणून त्यांचा दर्जा कायम ठेवतील. क्लस्टर युनिव्हर्सिटीच्या निर्मितीच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार, क्लस्टर युनिव्हर्सिटीसाठी इच्छुक असलेल्या अग्रगण्य शैक्षणिक संस्था किंवा कॉलेजेने उच्च शैक्षणिक कामगिरी, पुरेशा पायाभूत सुविधा, सुप्रशिक्षित प्राध्यापक आणि क्लस्टर विद्यापीठ स्थापन करण्याच्या दिशेने समन्वय साधण्याची क्षमता असणे आवश्यक आहे. समूह विद्यापीठ तयार करण्यासाठी, एकाच व्यवस्थापन किंवा शैक्षणिक संस्थेची किमान दोन आणि कमाल पाच अनुदानित किंवा विनाअनुदानित महाविद्यालये एकत्र करणे आवश्यक आहे. कृषी आणि आरोग्य विज्ञान वगळता सर्व पारंपारिक आणि व्यावसायिक महाविद्यालये क्लस्टर विद्यापीठात समावेशासाठी पात्र आहेत. क्लस्टर युनिव्हर्सिटीमध्ये समावेश करण्यासाठी राज्य सरकार पाचहून अधिक कॉलेजेस किंवा संस्थांचे मूल्यांकन करेल. एकत्रितपणे, या महाविद्यालयांमध्ये 15,000 चौरस मीटर बांधकाम क्षेत्र असावे, ज्यामध्ये विभागीय मुख्यालयासाठी चार हेक्टर आणि उर्वरित राज्यासाठी सहा हेक्टर क्षेत्र आवश्यक आहे. पुणे एज्युकेशन फोरमचे अध्यक्ष राजेश पांडे यांनी या महत्त्वपूर्ण विकासाबाबत आशावाद व्यक्त केला आणि सांगितले की, यामुळे शैक्षणिक संधी, प्रयोगशीलता आणि विस्ताराची दारे खुली होतात. क्लस्टर युनिव्हर्सिटी योजनेत शैक्षणिक संस्थांचा सहभाग वाढेल असा त्यांचा अंदाज आहे.

महाराष्ट्र दुसऱ्या क्लस्टर विद्यापीठाचे स्वागत करतो

राज्यपाल भगतसिंग कोश्यारी यांनी मुख्यमंत्री उद्धव ठाकरे यांच्यासमवेत महाराष्ट्रातील दुसऱ्या क्लस्टर विद्यापीठाचे उद्घाटन केले. हैदराबाद (सिंध) नॅशनल कॉलेजिएट बोर्ड (H(S)NCB) चा भाग असलेल्या मुंबईतील तीन नामांकित महाविद्यालयांनी 'HSNC विद्यापीठ' स्थापन करण्यासाठी एकत्र आले आहे. 2020 - 21 हे शैक्षणिक वर्ष सुरू होणार आहे, HSNC विद्यापीठ महाराष्ट्र HSC निकाल 2020 जुलैमध्ये जाहीर झाल्यानंतर प्रवेश सुरू करेल. राज्यपालांनी क्लस्टर विद्यापीठांना उत्कृष्टतेची केंद्रे मानून सरकारच्या पाठिंब्यावर भर दिला. स्वामी विवेकानंदांच्या आत्मसाक्षात्काराच्या शिकवणुकीचा प्रतिध्वनी करत त्यांनी विद्यार्थ्यांना 'अध्यात्मिक बुद्धिमत्ता' आत्मसात करण्याचे आवाहन केले. मुख्यमंत्री ठाकरे यांनी जीवनातील कलेचे महत्त्व अधोरेखित केले, HSNC विद्यापीठात संगीत, नृत्य, कला आणि बरेच काही विविध अभ्यासक्रम उपलब्ध आहेत. उच्च शिक्षण मंत्री उदय सामंत यांनी सर जे जे स्कूल ऑफ आर्टचे विद्यापीठात रूपांतर करण्याची आणि उभ्या विद्यापीठांचे अन्वेषण करण्याची योजना उघड केली.

1 ऑगस्ट, 2022 रोजी, प्रेस इन्फॉर्मेशन ब्युरोने जाहीर केले की "युनिफाइड डिस्ट्रिक्ट इन्फॉर्मेशन सिस्टम फॉर एज्युकेशन प्लस" (UDISE+) 2020-21 ने ग्रेड 1-5 मध्ये शिक्षणासाठी 28 पेक्षा जास्त भाषांना मान्यता दिली आहे. या भाषांमध्ये आसामी, बंगाली, गुजराती, हिंदी, कन्नड, कोकणी, मल्याळम, मीतेई (मणिपुरी), मराठी, नेपाळी, मैथिली, ओडिया, पंजाबी, संस्कृत, सिंधी, तमिळ, तेलगू, उर्दू, इंग्रजी, बोडो, खासी, गारो, मिझो, फ्रेंच, हमार, कर्बी, संथाली, भोडी आणि पुरगी. सुधारित शैक्षणिक धोरण हे सर्वांगीण रचनेचे (5+3+3+4) पालन करते, विद्यार्थ्यांच्या गरजांना प्राधान्य देणे आणि सरकारी रोजगारावर अवलंबून राहण्यापेक्षा उद्योजकता वाढवणे. एका लक्षणीय बदलामध्ये परदेशी भाषेचा परिचय आणि इयत्ता 8 नंतरचे विविध शैक्षणिक प्रवाह निवडण्याची लवचिकता समाविष्ट आहे. धोरणाच्या प्रकाशनानंतर, सरकारने यावर जोर दिला की राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (NEP) मधील भाषा तरतुदी राज्ये, संस्था आणि शाळांना अंमलबजावणी सोपवून, सर्वोत्कृष्ट तत्त्वे म्हणून काम करतात. 2021 पर्यंत सर्वसमावेशक भाषा धोरणाचा राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखड्यात समावेश केला जाईल. सरदार पटेल विद्यालयासारख्या काही संस्थांनी सहा दशकांपूर्वी हे भाषा धोरण स्वीकारले होते हे अधोरेखित करण्यात आले. शिवाय, 1986 चे शिक्षण धोरण आणि 2009 चा शिक्षण हक्क कायदा या दोन्हीमध्ये मातृभाषेचा वापर सूचक मार्गदर्शक तत्त्वे म्हणून करण्यात आला आहे.

शालेय शिक्षण

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

सर्व विद्यार्थ्यांनी इयत्ता 3 पर्यंत मूलभूत साक्षरता आणि संख्यात्मक कौशल्ये प्राप्त केली पाहिजेत याची खात्री करण्यावर धोरण महत्त्वपूर्ण भर देते. त्यात असे नमूद करण्यात आले आहे की 2025 पर्यंत प्राथमिक शाळांमध्ये सार्वत्रिक पायाभूत साक्षरता आणि संख्यात्मकता प्राप्त करणे हे शिक्षण व्यवस्थेचे सर्वोच्च प्राधान्य आहे. हे असे प्रतिपादन करते की यश धोरणाचे इतर पैलू या मूलभूत शिक्षणाच्या आवश्यकतेवर अवलंबून आहेत, ज्यामध्ये मूलभूत स्तरावर वाचन, लेखन आणि अंकगणितातील प्रवीणता समाविष्ट आहे. परिणामी, शिक्षण मंत्रालय तातडीची बाब म्हणून मूलभूत साक्षरता आणि संख्याशास्त्रावर राष्ट्रीय मिशन स्थापन करेल. प्रत्युत्तरादाखल, सर्व राज्य/केंद्रशासित प्रदेश सरकारे प्राथमिक शाळांमध्ये सार्वत्रिक पायाभूत साक्षरता आणि संख्यात्मकता सुनिश्चित करण्यासाठी, 2025 पर्यंत टप्प्याटप्प्याने उद्दिष्टे आणि उद्दिष्टे निश्चित करण्यासाठी आणि प्रगतीचे कठोरपणे निरीक्षण करण्यासाठी तातडीने अंमलबजावणी योजना तयार करतील. त्यानंतर, हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी NIPUN भारत मिशन (नॅशनल इनिशिएटिव्ह फॉर प्रोफिशियन्सी इन रीडिंग विथ अंडरस्टॅंडिंग अँड न्युमरसी) 5 जुलै 2021 रोजी सुरू करण्यात आले.

पारंपारिक "10 + 2" शैक्षणिक संरचना अधिक सक्षम "5+3+3+4" मॉडेलने बदलली जाईल, जी खालीलप्रमाणे लागू केली जाईल:

- 1. पायाभूत टप्पा:** हा टप्पा दोन विभागांमध्ये विभागला जाईल: तीन वर्षे प्रीस्कूल किंवा अंगणवाडी, त्यानंतर प्राथमिक शाळेतील इयत्ता 1 आणि 2, 3-8 वर्षे वयोगटातील मुलांचे भोजन. उपक्रमांद्वारे शिक्षणाला चालना देण्यावर भर दिला जाईल.
- 2. तयारीचा टप्पा:** इयत्ता 3 ते 5 आणि 8-10 वर्षे वयोगटातील, हा टप्पा हळूहळू बोलणे, वाचन, लेखन, शारीरिक शिक्षण, भाषा, कला, विज्ञान आणि गणित यासारख्या विषयांची ओळख करून देईल.
- 3. मधला टप्पा:** इयत्ता 6 ते 8 आणि 11-13 वर्षे वयोगटातील, हा टप्पा विद्यार्थ्यांना गणित, विज्ञान, सामाजिक विज्ञान, कला आणि मानविकी यांसारख्या विषयांमधील अधिक अमूर्त संकल्पनांसह परिचित करेल.
- 4. माध्यमिक टप्पा:** इयत्ता 9 ते 12 आणि 14-18 वर्षे वयोगटातील, हा टप्पा दोन भागांमध्ये विभागला जाईल: इयत्ता 9 आणि 10 हा पहिला टप्पा आणि 11 आणि 12 वर्ग दुसरा

टप्पा बनवतात. ही चार वर्षे बहुविद्याशाखीय अभ्यास, गंभीर विचार आणि अनेक विषय पर्याय ऑफर करण्यावर भर देतील. याव्यतिरिक्त, वार्षिक परीक्षांऐवजी, इयत्ता 2, 5 आणि 8 च्या शेवटी विद्यार्थ्यांचे मूल्यांकन केले जाईल. इयत्ता 10 आणि 12 च्या बोर्ड परीक्षा सुरू राहिल्या तरी, पारख (कार्यप्रदर्शन) नावाच्या मूल्यमापन संस्थेने निश्चित केलेल्या मानकांसह त्या सुधारल्या जातील. समग्र विकासासाठी ज्ञानाचे मूल्यांकन, पुनरावलोकन आणि विश्लेषण). या परीक्षा द्विवार्षिक आयोजित केल्या जातील, विद्यार्थ्यांना दोन प्रयत्नांपर्यंत आणि वस्तुनिष्ठ आणि वर्णनात्मक अशा दोन्ही घटकांचा समावेश करून अनुमती मिळेल.

हे धोरण विद्यार्थ्यांसाठी अधिक आंतरविद्याशाखीय आणि बहुभाषिक दृष्टीकोन वाढवून अभ्यासक्रमावरील ओझे हलके करण्याचा प्रयत्न करते. याचा अर्थ विद्यार्थी फॅशन स्टडीज सारख्या विषयांचे भौतिकशास्त्राशी मिश्रण करू शकतात किंवा बेकरीमागील रसायनशास्त्र एकसप्लोर करू शकतात. रिपोर्ट कार्ड्स विद्यार्थ्यांच्या कौशल्यांचे सर्वसमावेशक दृश्य देतात. याव्यतिरिक्त, इयत्ता 6 पासून सुरू होणाऱ्या अभ्यासक्रमात कोडिंग समाकलित केले जाईल आणि अनुभवात्मक शिक्षण पद्धती स्वीकारल्या जातील. शिवाय, समुपदेशक आणि सामाजिक कार्यकर्त्यांच्या सहभागातून विद्यार्थ्यांच्या आरोग्यावर, विशेषतः त्यांच्या मानसिक आरोग्यावर अधिक लक्ष केंद्रित करून, न्याहारी समाविष्ट करण्यासाठी मध्यान्ह भोजन योजनेचा विस्तार केला जाईल.

STEM

SCIENCE • TECHNOLOGY • ENGINEERING • MATHEMATICS

उच्च शिक्षण

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

NEP 2020 मध्ये खालीलप्रमाणे संरचित व्यावसायिक आणि व्यावसायिक मार्गांसह विविध बाहेर पडण्याच्या पर्यायांसह उच्च शिक्षणातील 4 वर्षांचा बहु-अनुशासनात्मक बॅचलर पदवी कार्यक्रम सादर केला आहे:

- 1 वर्षांचा अभ्यास पूर्ण झाल्यावर प्रमाणपत्र.
- 2 वर्षांचा अभ्यास पूर्ण झाल्यावर डिप्लोमा.
- 3 वर्षांचा कार्यक्रम पूर्ण केल्यावर बॅचलर पदवी.
4. पसंतीचा पर्याय: 4 वर्षांची बहु-विषय पदवी.

पाश्चात्य शैक्षणिक मॉडेल्सशी जुळवून घेण्यासाठी एमफिल अभ्यासक्रम टप्प्याटप्प्याने बंद केले जातील. भारतीय उच्च शिक्षण आयोग (HECI) ची स्थापना करण्याचे उद्दिष्ट उच्च शिक्षणाचे नियमन करणे आणि एकूण नोंदणी प्रमाण वाढवणे आहे. HECI मध्ये चार वर्टिकल असतील:

1. राष्ट्रीय उच्च शिक्षण नियामक परिषद (NHERC), वैद्यकीय आणि कायदेशीर क्षेत्र वगळून उच्च शिक्षणावर देखरेख करते.
  2. राष्ट्रीय मान्यता परिषद (NAC), "मेटा-मान्यता संस्था" म्हणून काम करते.
  3. उच्च शिक्षण अनुदान परिषद (HEGC), अनेक विद्यमान संस्था बदलून विद्यापीठे आणि महाविद्यालयांना निधी पुरवण्यासाठी जबाबदार आहे.
  4. जनरल एज्युकेशन कौन्सिल (GEC), "पदवीधर विशेषता" परिभाषित करणे आणि राष्ट्रीय उच्च शिक्षण पात्रता फ्रेमवर्क (NHEQF) विकसित करणे. नॅशनल कौन्सिल फॉर टीचर एज्युकेशन सारख्या व्यावसायिक मानक-निर्धारण संस्था (PSSBs) GEC अंतर्गत कार्य करतील. इतर PSSB मध्ये भारतीय पशुवैद्यकीय परिषद, आर्किटेक्चर परिषद, भारतीय कृषी संशोधन परिषद आणि व्यावसायिक शिक्षण आणि प्रशिक्षण राष्ट्रीय परिषद यांचा समावेश होतो.
- नॅशनल टेस्टिंग एजन्सी JEE मेन आणि NEET सारख्या विद्यमान परीक्षांच्या व्यतिरिक्त, देशभरात विद्यापीठ प्रवेशासाठी प्रवेश परीक्षा आयोजित करण्यासाठी आपली भूमिका विस्तारित करेल. हे धोरण आयआयटीसह उच्च शिक्षण संस्थांना त्यांच्या शिकवण्याच्या पद्धतीमध्ये विविधता आणण्यासाठी प्रोत्साहन देते आणि परदेशी विद्यापीठांना भारतात कॅम्पस स्थापन करण्याची परवानगी देऊन शिक्षणाचे आंतरराष्ट्रीयीकरण करण्याचे उद्दिष्ट आहे. सार्वजनिक आणि खाजगी दोन्ही विद्यापीठांच्या फीचे नियमन केले जाईल.

परदेशी शिक्षण

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

1. आंतरराष्ट्रीय शाखा परिसर:

NEP 2020 परदेशी विद्यापीठांना भारतात कॅम्पस स्थापन करण्याची परवानगी देते आणि IIT ला परदेशात शाखा सुरू करण्याची परवानगी देते.

या धोरणाचे उद्दिष्ट एक विश्वगुरू म्हणून भारताची प्रतिष्ठा पुनर्संचयित करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय शिक्षणाचा लाभ घेण्याचे आहे.

परदेशी उच्च शिक्षण संस्था आयात करण्याच्या परिणामकारकतेबद्दल विद्वानांनी चिंता व्यक्त केली आहे

2. शिक्षक:

2030 पर्यंत, अध्यापनासाठी 4 वर्षांचा बॅचलर ऑफ एज्युकेशन अनिवार्य असेल.

शिक्षक भरती प्रक्रियेत पारदर्शकता आणण्यासाठी आणि बळकट करण्यासाठी प्रयत्न केले जातील.

राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण परिषद २०२१ पर्यंत शिक्षक शिक्षणासाठी राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा विकसित करेल आणि २०२२ पर्यंत शिक्षकांसाठी राष्ट्रीय व्यावसायिक मानके स्थापित करेल.

3. एडटेक:

NEP 2020 एडटेक कंपन्या आणि स्टार्टअप्सना मार्गदर्शक तत्त्वे आणि समर्थन देऊन शैक्षणिक तंत्रज्ञान साधनांच्या विकासास प्रोत्साहन देते.

नॅशनल एज्युकेशनल टेक्नॉलॉजी फोरम (NETF) चे उद्दिष्ट शिक्षणाचे परिणाम वाढवण्यात तंत्रज्ञानाच्या भूमिकेवर चर्चा सुलभ करणे हा आहे.

सप्टेंबर 2021 मध्ये, NITI आयोगाने 112 जिल्ह्यांतील अभियांत्रिकी इच्छुकांना त्यांच्या टेक-चालित शिक्षण कार्यक्रमांमध्ये विनामूल्य प्रवेश देण्यासाठी Byjus सह भागीदारी केली

4. स्वदेशी ज्ञान:

NEP भारताच्या स्थानिक ज्ञान परंपरांच्या महत्त्वावर भर देते. भारतीय ज्ञान प्रणाली (IKS) वर लक्ष केंद्रित करणारे विविध उपक्रम संशोधनाला मार्गदर्शन करण्यासाठी आणि स्वदेशी ज्ञानाच्या आकलनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी सुरू करण्यात आले आहेत.

NEP 2020 मधील इतर बदल

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

नवीन शैक्षणिक संस्था आणि संकल्पनांची स्थापना:

- पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखाली राष्ट्रीय शिक्षण आयोग.
- अकादमिक बँक ऑफ क्रेडिट, पुढील शिक्षणाची सुविधा देणारे अर्जित क्रेडिटचे डिजिटल भांडार.
- नॅशनल रिसर्च फाउंडेशन, संशोधन आणि नवकल्पना वाढवण्याच्या उद्देशाने.
- विशेष शिक्षण क्षेत्रे, वंचित प्रदेशांमधील कमी प्रतिनिधित्व असलेल्या गटांवर लक्ष केंद्रित करणे.
- जेडर इन्क्लुजन फंड, महिला आणि ट्रान्सजेडर मुलांच्या शिक्षणासाठी समर्थन.
- नॅशनल एज्युकेशनल टेक्नॉलॉजी फोरम (NETF), शिक्षणात तंत्रज्ञानाचा प्रचार.
- नॅशनल असेसमेंट सेंटर, पारेख, प्रमाणित मुल्यांकनांसाठी.
- अर्ली चाइल्डहुड केअर अँड एज्युकेशनसाठी राष्ट्रीय अभ्यासक्रम फ्रेमवर्क (NCPFECCE).

टीका:

1. सामाजिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या मागासवर्गीयांसाठी तरतुदींचा अभाव.
2. खाजगी संस्था आणि संशोधन संस्थांमधील अध्यापन पदांमधील आरक्षण सोडविण्यात अयशस्वी.
3. केंद्रीकृत आणि गैर-सल्लागार धोरण निर्मिती मॉडेलचा प्रचार.
4. वंचित मुलांवर परिणाम करणाऱ्या शिक्षणाच्या माध्यमाबद्दल चिंता.
5. त्रि-भाषा सूत्रावर टीका, विशेषतः तामिळनाडूतून.
6. ग्रामीण विद्यार्थ्यांसाठी तंत्रज्ञान-चालित शिक्षणात प्रवेश करण्यात संभाव्य अडचण.
7. शहरी आणि ग्रामीण भागात शैक्षणिक असमानता वाढण्याचा धोका.

निष्कर्ष:

NEP 2020 हे भारताच्या शिक्षण व्यवस्थेत भरीव फेरबदलाचे प्रतीक आहे, ज्याचे उद्दिष्ट जागतिक मानकांशी संरेखित करणे आणि अधिक समावेशकता, लवचिकता आणि आंतरविद्याशाखीय शिक्षण आहे. पायाभूत साक्षरता आणि सर्वांगीण विकासावर भर देण्यासारख्या प्रगतीशील पैलूसाठी कौतुक केले जात असताना, धोरणात इक्विटी आणि प्रवेश समस्यांचे निराकरण करण्यात संभाव्य अंतरांसाठी छाननी होते. यशस्वी अंमलबजावणी सरकार, शैक्षणिक संस्था आणि समाज यांच्यातील सहयोगी प्रयत्नांवर अवलंबून आहे.

NEP 2020 च्या अंमलबजावणीमध्ये विविध राज्ये आणि संस्थांमध्ये लक्षणीय प्रगती दिसून आली आहे:

-विद्यार्थीमित्र न्यूज डेस्क

ऑगस्ट २०२१ च्या सुरुवातीस, कर्नाटकने NEP लागू करण्याचा आदेश जारी करून आघाडी घेतली.

त्यानंतर, मध्य प्रदेशने NEP ला 26 ऑगस्ट 2021 रोजी कारवाई केली.

मुख्यमंत्री योगी आदित्यनाथ यांच्या नेतृत्वाखाली उत्तर प्रदेशने 2022 पर्यंत टप्प्याटप्प्याने अंमलबजावणी करण्याच्या योजना जाहीर केल्या.

तेलंगणा राज्यात NEP लागू करण्यासाठी वचनबद्ध आहे.

महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री उद्धव ठाकरे यांनी NEP अंमलबजावणीसाठी तज्ज्ञ समिती स्थापन करण्याचे निर्देश दिले.

आंध्र प्रदेशचे मुख्यमंत्री वाय.एस. जगन मोहन रेड्डी यांनी शिक्षण अधिकाऱ्यांना NEP चे पूर्ण पालन सुनिश्चित करण्याच्या सूचना दिल्या.

राज्यपाल कलराज मिश्रा यांच्या नेतृत्वाखालील राजस्थानने NEP अंमलबजावणीसाठी टप्प्याटप्प्याने दृष्टिकोन मांडला.

आसामचे मुख्यमंत्री हिमंता बिस्वा सरमा यांनी NEP अंमलबजावणीसाठी 1 एप्रिल 2022 ही लक्ष्य तारीख निश्चित केली.

एप्रिल 2022 मध्ये, UGC ने भौतिक आणि ऑनलाइन अशा दोन्ही एकाचवेळी दुहेरी पदवी मंजूर केली.

ऑक्टोबर 2022 पर्यंत, शिक्षण मंत्रालयाने 3-8 वर्षे वयोगटातील मुलांसाठी एक नवीन अभ्यासक्रम फ्रेमवर्क जारी केला आणि NEP सह संरेखित करून राष्ट्रीय क्रेडिट फ्रेमवर्क स्थापित केले.

जुलै 2023 मध्ये, NEP अंमलबजावणी प्रयत्नांमध्ये आणखी एक मैलाचा दगड म्हणून राष्ट्रीय डिजिटल विद्यापीठ सुरू करण्यात आले.

स्टुडंट कॉर्नरचा परिचय: तुमचा आवाज महत्वाचा!

प्रिय विद्यार्थी,

तुमचे **epaper.VidYarthiMitra.org** च्या स्टुडंट कॉर्नरमध्ये स्वागत करताना मला आनंद होत आहे! ही जागा खास तुमच्यासाठी समर्पित आहे, जिथे तुमच्या शंका, प्रश्न आणि आवाज यांना ऐकण्यासाठी आणि संबोधित करण्यासाठी हे एक व्यासपीठ मिळेल. शैक्षणिक लॅडस्केप नेविगेट करणे कधीकधी एक कठीण काम वाटू शकते, परंतु घाबरू नका, कारण आम्ही तुम्हाला प्रत्येक टप्प्यावर मदत करण्यासाठी आहोत. तुम्हाला महाविद्यालयीन प्रवेश, प्रवेश परीक्षा, सरकारी दस्तऐवज किंवा भारत आणि परदेशातील शिक्षणाशी संबंधित काहीही प्रश्न असले तरीही, हे ठिकाण तुमच्यासाठी आहे. आमची तज्ञांची टीम तुम्हाला अचूक आणि अभ्यासपूर्ण उत्तरे देण्यासाठी वचनबद्ध आहे. पण एवढेच नाही. तुम्ही तुमच्या अडचणी विचारू शकता आम्हाला अनुभवी तज्ञ तुमच्या शंकेचे निरसन करतील आम्ही तुमचे, विचार आणि शिक्षण प्रणालीवरील मताना महत्त्व देतो. तुमचा सहभाग महत्वाचा आहे! सर्वाधिक वारंवार विचारले जाणारे प्रश्न आमच्या वृत्तपत्राच्या आगामी आवृत्तीमध्ये वैशिष्ट्यीकृत केले जातील, विद्यार्थ्यांनी विचारलेल्या प्रश्नांसाठी पोचपावती आणि श्रेय दिले जातील. अशाप्रकारे, तुम्ही तुमच्या प्रश्नांचे निराकरण करताच पण तुमच्या सहकारी विद्यार्थ्यांचे ज्ञान समृद्ध करण्यातही योगदान देता. तुमचे काम स्टुडंट कॉर्नरवर सबमिट करणे सोपे आहे. तुमचे प्रश्न आणि शंका आमच्या संपादकीय टीमला **info@vidyarthimitra.org** वर पाठवा आणि आम्ही आमच्या पुढील आवृत्तीत प्रकाशनासाठी त्यांचे पुनरावलोकन करू. परंतु स्टुडंट कॉर्नर हे फक्त एक व्यासपीठ नाही - हा एक असा समुदाय आहे जिथे विद्यार्थी एकमेकांना जोडण्यासाठी, सहयोग करण्यासाठी आणि एकमेकांकडून शिकण्यासाठी एकत्र येतात. तुमचा शैक्षणिक प्रवास अनोखा आहे आणि आम्ही तुम्हाला प्रत्येक टप्प्यावर साथ देण्यासाठी आलो आहोत. म्हणून, तुमचे प्रश्न विचारण्यासाठी, लोकांपर्यंत पोहोचवण्यास, गुंतण्यास आणि आपला आवाज ऐकण्यास अजिबात संकोच करू नका.

सादर,
श्री रवींद्र.कमटम
मुख्य संपादक
epaper.VidYarthiMitra.org

सेमिनार आयोजित करू इच्छित असेल तर आमच्याशी मोकळ्या मनाने संपर्क साधा. प्रिन्सिपल डेस्कवर आमच्यात सामील व्हा आणि शिक्षण आणि शैक्षणिक उत्कृष्टतेचे भविष्य घडवणाऱ्या संभाषणाचा भाग व्हा. आम्ही तुमच्याकडून ऐकण्याची आणि तुमचे मौल्यवान ज्ञान आमच्या वाचकांसह सामायिक करण्याची आतुरतेने वाट पाहत आहोत.

प्रामाणिकपणे,
श्री रवींद्र.कमटम
मुख्य संपादक
epaper.VidYarthiMitra.org

तुमचा लेख किंवा घोषणा प्रिन्सिपल डेस्कवर सबमिट करणे सोपे आहे. फक्त तुमची सामग्री संबंधित प्रतिमा किंवा ग्राफिक्ससह आमच्या संपादकीय टीमला

info@vidyarthimitra.org वर पाठवा आणि आम्ही आमच्या पुढील आवृत्तीत प्रकाशनासाठी त्यांचे पुनरावलोकन करू. कृपया खात्री करा की तुमची सबमिशन आमच्या संपादकीय मार्गदर्शक तत्वांचे पालन करते आणि तथ्यात्मक, व्याकरणाच्या चुका आणि साहित्य कॉपी होण्यापासून मुक्त आहे.

जर कोणतेही महाविद्यालय किंवा संस्था शैक्षणिक मेळा किंवा करिअर मार्गदर्शन

शैक्षणिक माहिती आणि संधीसाठी प्रिन्सिपल डेस्क तुमचे प्लॅटफॉर्म

शैक्षणिक माहिती आणि संधीसाठी प्रिन्सिपल डेस्क तुमचे प्लॅटफॉर्म

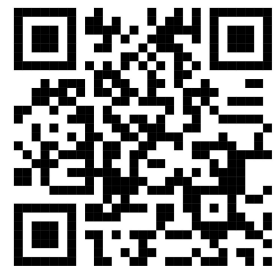
तुमचे **epaper.VidYarthiMitra.org** मधील प्रिन्सिपल डेस्कवर आपले स्वागत आहे, जिथे शिक्षक, शैक्षणिक नेते आणि प्रशासकांना आमच्या आदरणीय वाचकांसोबत मौल्यवान ज्ञान, घोषणा आणि सामायिक करण्याची संधी आहे. शैक्षणिक समुदायामध्ये सहयोग वाढवण्यासाठी आणि ज्ञानाची देवाणघेवाण करण्यासाठी वचनबद्ध व्यासपीठ म्हणून, आम्ही महाविद्यालये, विद्यापीठे आणि शैक्षणिक संस्थांमधील मुख्याध्यापक विद्यार्थी, पालक आणि सहकारी शिक्षक यांच्याशी संबंधित लेख, घोषणा आणि सूचना देण्यासाठी आमंत्रित करतो.

तुम्ही प्राचार्य आहात आणि तुमच्या संस्थेच्या विलक्षण ऑफर आणि वैशिष्ट्य दाखविण्यासाठी उत्सुक आहात का? मग **epaper.VidYarthiMitra.org** हे लेख, प्रतिक्रिया आणि घोषणा प्रकाशित करण्यासाठी तुमच्यासाठी योग्य ठिकाण आहे जे आमच्या श्रोत्यांना आवडतील आणि शिक्षणावर चालू असलेल्या संवादात योगदान देतील तुम्ही संभाव्य विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचण्याचा प्रयत्न करत असाल, नवीन अभ्यासक्रम किंवा कार्यक्रम जाहीर करू इच्छित असाल किंवा तुमच्या विद्याशाखा आणि विद्यार्थ्यांची उपलब्धी हायलाइट करत असाल, तर प्रिन्सिपल डेस्क तुमच्या कॉलेज किंवा विद्यापीठातील सामर्थ्य आणि ऑफर दाखविण्यासाठी एक व्यासपीठ प्रदान करते. प्रवेश प्रक्रिया, शिष्यवृत्ती संधी, कॅम्पस इव्हेंट आणि बरेच काही. आमच्या वाचकांशी जोडले राहण्यासाठी आणि तुमच्या संस्थेचा प्रचार करण्यासाठी माहिती सामायिक करा.

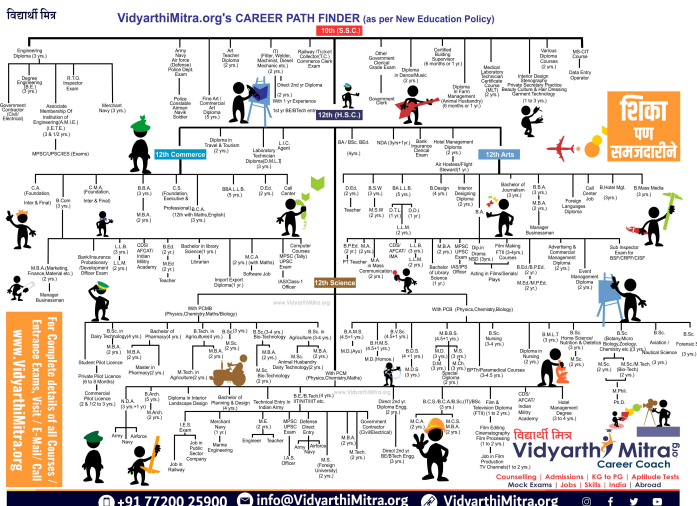
तुमच्या संस्थेतील नोकरीच्या संधी, प्राध्यापकांच्या रिक्त जागा किंवा इंटर्नशिपच्या संधी उपलब्ध आहेत का? मग आमच्या वैविध्यपूर्ण वाचकांपर्यंत पोहोचण्याचा आणि शिक्षण क्षेत्रात करिअरच्या संधी शोधणाऱ्या प्रतिभावान व्यक्तींशी संपर्क साधण्याचा योग्य मार्ग. तुमच्या संस्थेकडे आदर्श आणि पात्र उमेदवारांना आकर्षित करण्यासाठी नोकरीच्या संधी, पात्रता निकष, अर्ज प्रक्रिया आणि अंतिम मुदतीबद्दल तपशील शेर करार.

Scan the QR code for more such news

<https://epaper.vidyarthimitra.org/>

<https://vidyarthimitra.org/> https://www.instagram.com/vidyarthi_mitra/ info@vidyarthimitra.org <https://bit.ly/3QIPWfa> <https://twitter.com/Vidyarthimitra>